

SREDOZEMLJE I SREDOZEMNI SVIJET

FERNANDA BRAUDELA

-povodom 100-godišnjice rođenja

BORNA FÜRST-BJELIŠ

Godine 2002. navršila se stota godišnjica od rođenja Fernanda Braudela, geografa i povjesničara, svakako najutjecajnije ličnosti francuske škole Anala - znanstvenika svjetske reputacije. Fernand Braudel (1902. – 1985.), diplomirao je geografiju i povijest. Predavao je povijest moderne civilizacije na pariškoj Sorbonni 23 pune godine. Bio je doktor *honoris causa* na dvadestak sveučilišta u Europi i SAD, član desetak akademija znanosti, a 1984. godine izabran je za «besmrtnika» Francuske akademije.

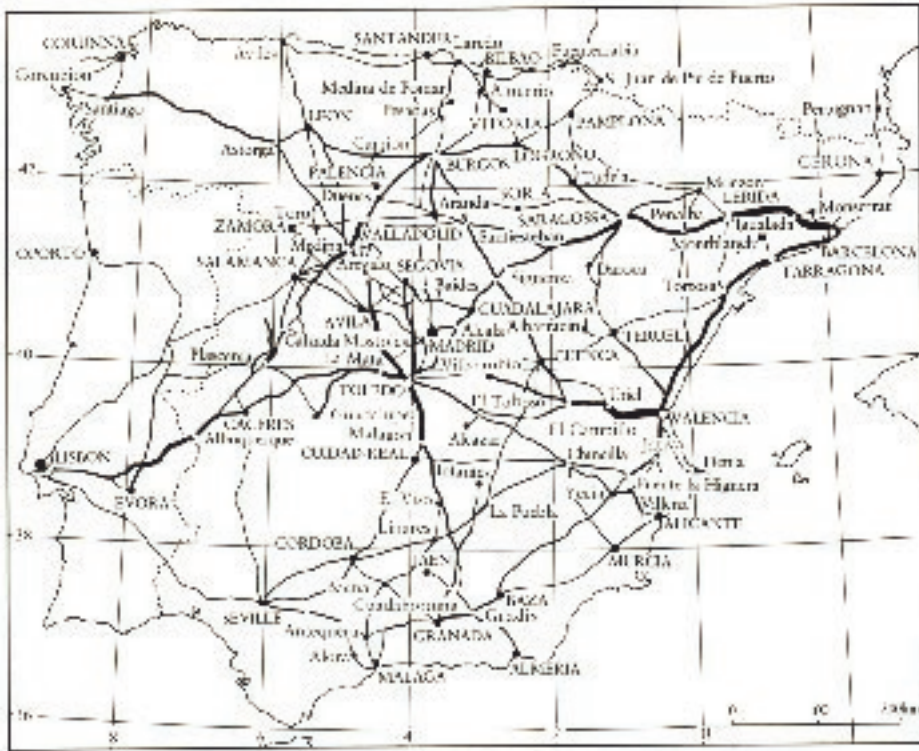
Njegovo se ime često vezuje uz «novu historiju», koja je potisnula tradicionalnu. Međutim sam Braudel, kako bi definirao svoj

originalni i novi pristup u tadašnjem trenutku vremena, istaknuo i naglasio organsku povezanost vremena i prostora, geografije i povijesti, predlaže termin **geohistorija** («géohistoire»).

Braudel je strasno volio Sredozemlje. Želio je objasniti povezanost prostora i vremena u Sredozemlju. «... Sredozemlje nije jedno more, to je skup mora, mora nakrcanih otocima, ispresijecanih poluotocima, okruženih razvedenom obalom. Njegov je život pomiješan sa zemljom, njegova je poezija uglavnom rustična, njegovi su mornari istodobno i seljaci; ono je more maslina i vinograda kao i uskih čamaca na vesla ili trbušastih brodova trgo-

Sl. 1. Cestovne veze sa zaleđem Splita u 16. st., (Venecija)

Sl. 2. Cestovna mreža Iberskog poluotoka u 16. st.

vaca, njegova se povijest više ne može odijeliti od zemaljskog svijeta koji ga okružuje kao što se ni glina ne može iščupati iz ruku umjetnika koji je oblikuje...»

Braudelovo djelo *Sredozemlje i sredozemni svijet u doba Filipa II* vrhunsko je dostignuće historijske i historijsko-geografske literature 20. stoljeća. Nakon brojnih prijevodnih izdanja u svijetu, 1997. godine doživjelo je i svoje prvo hrvatsko izdanje.

Rad na ovom djelu započeo je istraživačima za studiju o politici Filipa II. u Sredozemlju još davne 1923. godine. Ona je izrasla u doktorsku disertaciju, koju je obranio 1947. godine na Sorbonni, a prvi put je objavljena 1949. godine, nakon čega je doživjela brojna francuska i prijevodna izdanja u svijetu. Ova je knjiga kao malo koja potakla mnoge rasprave i metodološka preispitivanja, zahvaljujući

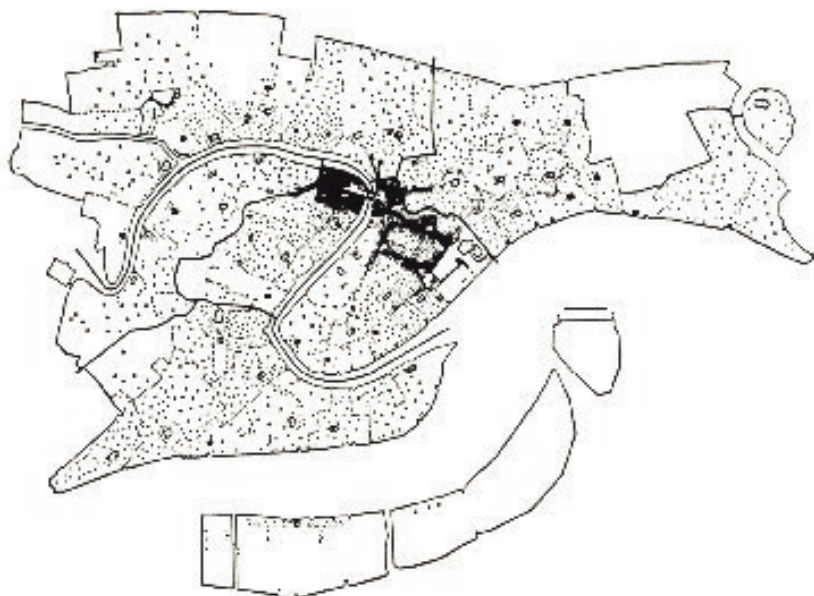
potpuno novom pristupu i načinu gledanja i tumačenja odnosa čovjeka i njegove okoline.

Mediterranski prostor obuhvaćen je u njegovim najširim granicama i «u svoj punini njegova mnogostruka života». On, osim Sredozemnog mora i obala, obuhvaća i široki stepsko-pustinski prostor na jugu i istoku, kao i europske prostore u zaleđu visokih planinskih masiva koji obrubljuju more. Svi su ti prostori povezani životnim ritmovima u jedan konzistentan životni prostor, koji je kroz dugo vrijeme trajanja iznjedrio vrijednosti mediteranske civilizacije. Naši su Jadran i Hrvatska dio tog jedinstvenog brodelijanskog mediteranskog svijeta.

Vrijeme u svom *dugom trajanju* koordinatni je sustav Braudela. To je povijest usporebnog ritma i stalnih ciklusa. To je povijest koja se ne može odijeliti od zemaljskog svijeta.

Sl. 3. Venecija: Stanovništvo u 16. st.
1 točka = 10 stanovnika

Sl. 4. Venecija: Trgovine u 17. st.
1 točka = 1 trgovina

Sl. 5. Izvoz žita u luci u Bariju, 16. st.
(detalj slike Fra Angelica, Pinacoteca, Vatikan)

Ti ritmovi i ciklusi otkrivaju one najdublje slojeve u odnosima čovjeka i okoline koja ga okružuje. Jedino oni mogu izlučiti trajne vrijednosti u odnosu čovjeka i prostora, a to su vrijednosti civilizacije.

Način mišljenja vođen je osnovnom dijalektikom «prostor-vrijeme», odnosno geografija-povijest. Za Braudela geografija je u srži povijesti. Civilizacije je nemoguće objasniti bez geografije.

Obimna građa za ovo djelo satkana je od «gomile» članaka, memoara, knjiga, publikacija, anketa i radova povjesničara, geografa, etnografa, geologa, botaničara, tehnologa..., kao i izvora brojnih arhiva. Za naš dubrovački arhiv Braudel je rekao da je «najdragocjeniji od svih» za naše poznavanje Sredozemlja.

Sredozemlje i sredozemni svijet u doba Filipa II. samo je naizgled ograničen na kratkih pedesetak godina između 1550-1600. godine. Ovdje se radi o vremenu *dugog trajanja*, trajnih, civilizacijskih vrijednosti. Ovdje se radi o prostoru kroz njegovo dugo trajanje kroz druga razdoblja, prethodna, buduća, pa čak i sadašnja. Prema tome, kroz prostor i vrijeme, na površinu izbijaju trajne vrijednosti. U toj «igri» geografija prestaje biti ciljem sama sebi da bi postala sredstvom.

Sredozemlje i sredozemni svijet u doba Filipa II. ono je djelo koje postaje klasikom već za prvog objavljivanja. Za nas je od izuzetnog značenja, jer i mi smo dio tog jedinstvenog sredozemnog civilizacijskog svijeta.